

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

37

Vragen van de leden **Van Helvert** en **Omtzigt** (beiden CDA) aan de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister-President over *de Nederlandse steun aan de Syrische rebellen en de vele geheime onderzoeken die daarnaar gedaan worden* (ingezonden 21 augustus 2018).

Antwoord van Minister **Blok** (Buitenlandse Zaken) (ontvangen 21 september 2018). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2017–2018, nr. 3208.

Vraag 1

Herinnert u zich dat u op 22 maart 2018 aan de Kamer schreef dat in het relatief stabiele zuiden van Syrië het steunprogramma aan de rebellen wordt voortgezet?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Herinnert u zich dat u op 11 juli 2018 aan de Kamer het volgende berichtte: «Eind maart 2018 waren alle leveringen in Zuid-Syrië reeds afgerond, op één levering na die is aangehouden (het gaat om een veldhospitaal). Voor het veldhospitaal wordt een passende bestemming gezocht. Met het stopzetten van het NLA programma in Noord-Syrië, zoals vermeld in de Kamerbrief van 14 maart jl. (zie antwoord op vraag 8), is daarmee het gehele NLA-programma in Syrië beëindigd»?²

Antwoord 2

Ja.

Vraag 3 en 4

Wanneer is het besluit genomen om het Non-Lethal Assistance (NLA)-programma in Zuid-Syrië te beëindigen en waarom is de Kamer daarover niet geïnformeerd?

Wat was de aanleiding om het NLA-programma in Zuid-Syrië te beëindigen?

¹ Kamerstuk 32 623, nr. 201

² Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2017–2018, nr. 2725

Antwoord 3 en 4

Nederland werkte in Zuid-Syrië met een internationale partner aan het tegengaan van extremistische invloeden aan de Syrische zuidgrens en het verzorgen van een rudimentaire vorm van grensbewaking, onder andere om smokkel tegen te gaan. Het programma is inmiddels beëindigd. Toen op 22 maart jl. de door u genoemde brief aan de Kamer werd gestuurd was er in het zuiden van Syrië nog sprake van relatieve rust, waaronder een relatief stabiele de-escalatiezone. Dit was eveneens het geval op 11 mei jl., toen aanvullende vragen over het programma zijn beantwoord. Dit voorjaar leek voortzetting van het programma onder de toen geldende, relatief stabiele omstandigheden nog een mogelijkheid. Voorzetting was niet alleen van belang om grensbewaking mogelijk te maken, het vergroete ook de kans om in het Zuiden tot een onderhandelde oplossing te komen waarbij de gematigde oppositie in het grensgebied een rol zou spelen. Ten tijde van uw Kamervragen in juli jl. was de optie van een onderhandelde oplossing echter van tafel en het regime-offensief een feit, en was daarmee een nieuw project definitief uitgesloten. De genoemde levering die eind maart plaatsvond was daarmee *de facto* de laatste levering en het einde van NLA in het Zuiden. De levering van een veldhospitaal, dat klaarstond aan de Jordaanse grens, heeft niet plaatsgevonden. Voor het veldhospitaal wordt nog een nieuwe bestemming gezocht.

Vraag 5

Wie heeft de externe evaluatie van het NLA-programma in het tijdvak november 2016–januari 2017 uitgevoerd?

Antwoord 5

Zoals vermeld in de antwoorden op eerdere Kamervragen heeft de organisatie die de evaluatie heeft uitgevoerd expliciet verzocht om niet publiek bekend te worden gemaakt in verband met veiligheid van de medewerkers. Het kabinet zal het rapport voorafgaand aan het debat over het NLA-programma ter vertrouwelijke inzage aan de Kamer sturen. Zie ook het antwoord op vragen 11 t/m 13.

Vraag 6

Was de organisatie die de externe evaluatie uitvoerde onderdeel van de Rijksdienst?

Antwoord 6

Nee.

Vraag 7

Hadden alle personen die de externe evaluatie uitvoerden toestemming en «clearance» van de diensten om staatsgeheime documenten in te zien?

Antwoord 7

Omgang met staatsgeheime informatie is geregeld in het Besluit Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksdienst Bijzondere Informatie (VIR-BI). Hierin staat omschreven dat personen die niet frequent te maken hebben met staatsgeheim materiaal minimaal een geheimhoudingsverklaring hebben ondertekend.

Vraag 8

Hadden de personen die de evaluatie uitvoerden de beschikking over de overdrachtsbewijzen?

Antwoord 8

Ja.

Vraag 9

Op welk moment zijn de overdrachtsbewijzen van NLA aan de Syrische rebellen voor het eerst aangemerkt als staatsgeheim en welke kwalificatie hebben zij op dit moment?

Antwoord 9

Vanaf het begin van het programma in 2015 is informatie waaruit de identiteiten en locaties van NLA-ontvangers kunnen worden afgeleid aangemerkt als staatsgeheim. Ondanks dat het NLA-programma ten einde is gekomen, acht het kabinet het noodzakelijk om aan deze kwalificatie vast te houden. Veel van de groepen, partners en uitvoerders bevinden zich nog in Syrië of de regio. Openbare informatie of aanwijzingen dat bepaalde groepen of uitvoerders Westerse steun hebben ontvangen maakt hen en hun families potentieel een belangrijker doelwit voor extremistische groepen, het Assad-regime en/of hun bondgenoten. Dat risico wil het kabinet niet nemen. Waar individuen of groepen zelf melden steun ontvangen te hebben van Nederland zijn die uitspraken voor hun rekening, inclusief de mogelijke consequenties.

Vraag 10

Wie heeft de overdrachtsbewijzen aangemerkt als staatsgeheim?

Antwoord 10

Informatie waaruit de identiteiten en locaties van NLA-ontvangers kunnen worden afgeleid is aangemerkt als staatsgeheim, in verband met veiligheid van de groepen en betrokken individuen. In overdrachtsbewijzen worden zowel identiteiten als locaties vermeld.

Vraag 11, 12 en 13

Kunt u de overdrachtsbewijzen ter inzage leggen bij de Kamer?

Kunt u de stukken van het onderzoek (inclusief de conclusies) die geen staatsgeheimen bevatten, openbaar maken?

Kunt u de volledige stukken van het onderzoek aan de Kamer doen toekomen?

Antwoord 11, 12 en 13

De algemene bevindingen van het externe onderzoek werden met u gedeeld in de beantwoording van uw Kamervragen op 3 juli jl. (kenmerk 2018Z12170). Het rapport zelf gaat specifiek in op de gesteunde groepen en uitvoerders en raakt daarmee aan de vertrouwelijke aspecten van het programma. Voorafgaand aan het debat over het NLA-programma zal kabinet het volledige onderzoeksrapport op vertrouwelijk basis aan uw Kamer sturen. Ook zullen overdrachtsbewijzen ter vertrouwelijke inzage aangeboden worden. Daarnaast heeft uw Kamer op 7 september jl. een IOB-rapport ontvangen waarin onder andere de monitoringsmechanismen van het NLA-programma onderzocht zijn. Verder doet de Auditdienst Rijk onderzoek of de betalingen in het kader van het NLA-programma hebben plaatsgevonden conform de daarvoor geldende richtlijnen binnen het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Daarover zal uw Kamer eveneens geïnformeerd worden.

Vraag 14

Welke doorlopende monitoring is uitgevoerd door het ministerie en kunt u die aan de Kamer doen toekomen?

Antwoord 14

Gezien de specifieke risico's bij NLA is er sprake geweest van uitvoerige monitoring. Naast reguliere contractuele verplichtingen leverden uitvoerende organisaties maandelijkse rapportages aan en werd er vanuit het Syrië-team in Istanboel zicht gehouden op activiteiten om incidenten te detecteren dan wel bij te sturen. Het betreft hier doorlopend contact met partners, groepen en andere landen en het verzamelen van informatie van verschillende partijen. Zie ook het antwoord op vragen 20 en 21.

Vraag 15 en 16

Wat is de onderzoeksvraag van de onafhankelijke evaluatiedienst van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (IOB), die een onderzoek doet naar de monitoring van de Nederlandse programma's in Syrië waaronder NLA? Wordt in dat onderzoek ook meegenomen of a) wapens in de handen van jihadististen terecht gekomen zijn, b) Nederland binnen het internationaal recht gehandeld heeft en c) de 22 groepen die Nederland uitgerust heeft, zich schuldig gemaakt hebben aan oorlogsmisdaden of andere misdaden?

Antwoord 15 en 16

De IOB heeft onderzoek gedaan naar een drietal stabilisatieprogramma's in Syrië, waaronder het NLA-programma. Er is bekeken in hoeverre de monitoringssystemen waarborging bieden om onregelmatigheden in de uitvoer van de projecten te detecteren. Daarbij is gekeken naar de manieren waarop zaken als misbruik, verduistering en invloed van ongewenste groepen gesignaleerd worden. Voor de precieze onderzoeksvraag van de IOB verwijs ik u naar het rapport dat uw Kamer op 7 september jl. heeft ontvangen. Voor het NLA-programma constateerde de IOB dat de monitoring adequaat was. Over de internationaalrechtelijke aspecten van het NLA-programma is bij aanvang van het programma intern volkenrechtelijk advies ingewonnen. Naast reguliere rapportages van de uitvoerders is extern onderzoek gedaan of de goederen bij de juiste groepen terecht kwamen (zie ook het antwoord op vragen 11 t/m 13). In aanvulling daarop, en om te monitoren in hoeverre groepen zich hielden aan de door Nederland gestelde criteria, stonden medewerkers van het Syrië-team in Istanboel frequent in contact met internationale partners, de groepen en de uitvoerders.

Vraag 17

Heeft de Nederlandse regering op enig moment geloofwaardige indicaties gehad dat zaken die geleverd zijn aan strijdende groepen in Syrië in handen gekomen zijn van extremisten?

Antwoord 17

Ja. In de herfst van 2015 is een aantal Nederlandse voedselpakketten na een overval geconfisqueerd door Jabhat Al-Nusra. De Kamer is hierover geïnformeerd (Kamerstuk 27 925 d.d. 15 februari 2016). Na dit voorval zijn mitigerende maatregelen genomen zoals aanpassing van de leveringsroute en geïntensifieerde screening. In het voorjaar van 2017 is een mobiele bakkerij tijdelijk in handen geweest van Hayat Tahrir al-Sham. Deze is na bemiddeling weer vrijgegeven. Zoals ook bleek uit het voornoemde IOB-onderzoek is het uitvoeren en monitoren van projecten in crisisgebieden niet eenvoudig. In een complexe en fluïde situatie als in Syrië kunnen risico's niet worden uitgesloten, ook niet dat goederen in verkeerde handen vallen.

Vraag 18

Wanneer heeft de Auditdienst Rijk (ADR) opdracht gekregen om onderzoek te doen naar het NLA-programma van Nederland in Syrië?

Antwoord 18

19 juli 2018.

Vraag 19

Wat is de onderzoeksvraag van de ADR?

Antwoord 19

De ADR is gevraagd te onderzoeken of de betalingen in het kader van het NLA-programma hebben plaatsgevonden conform de daarvoor geldende richtlijnen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Concreet betekent dit dat de ADR nagaat of er gehandeld is conform de richtlijnen in het Handboek Bedrijfsvoering Buitenlandse Zaken (HBBZ). Zo kijkt de ADR of (voorschot)betalingen aan de contractpartners rechtmatig waren en of de interne procedures rondom het projectbeheer goed zijn gevolgd. De ADR let daarbij op de aanwezigheid van de onderhavige stukken zoals overdrachtsbewijzen, maar voert geen inhoudelijke controle uit op deze documenten. Fysieke controle in Syrië zelf is voor de ADR onmogelijk gezien de veiligheidssituatie.

Vraag 20 en 21

Waarom heeft de regering nu al vier onderzoeken (of monitoring) naar haar eigen handelen opgestart over het uitrusten van de Syrische oppositie tijdens de Syrische oorlog en bij geen van de onderzoeken de Kamer de mogelijkheid geboden input te leveren over de vraagstelling?

Welk onderzoek zou de Kamer zelf kunnen opstarten naar het leveren van voertuigen, uitrusting en andere zaken door de Nederlandse regering aan de Syrische rebellen, nu de regering de stukken geheim houdt en vooral zelf geheime en vertrouwelijke onderzoeken laat uitvoeren?

Antwoord 20 en 21

Het kabinet heeft de Kamer sinds aanvang van het *non lethal assistance*-programma in 2015 geïnformeerd over de Nederlandse steun aan gematigde gewapende oppositie. Dat het kabinet uit veiligheidsoverwegingen geen gedetailleerde informatie kon geven over het NLA-programma, is eveneens met de Kamer gedeeld. Deze situatie is niet veranderd nu het NLA-programma beëindigd is.

Het kabinet was zich bewust van de risico's van programmering in Syrië en heeft daarom buiten intensieve interne monitoring, andere partijen ook gevraagd onderzoek te doen.

Het externe onderzoek heeft gekeken of de geleverde goederen bij de juiste groepen aankwamen, de groepen de juiste ondersteuning ontvingen, en of het monitoring en evaluatiesysteem voldoende functioneerde. De IOB is gevraagd onderzoek te doen naar de monitoring van de drie grootste stabilisatieprogramma's in Syrië. De Auditdienst Rijk zal het programma op verzoek van het kabinet financieel doorlichten. Het IOB-rapport is op 7 september jl. aan uw Kamer gestuurd en de externe evaluatie zal ter vertrouwelijke inzage toegezonden worden. Ook zal de Kamer geïnformeerd worden over de nog te verschijnen ADR-bevindingen.

Gelet op het vertrouwelijke karakter van delen van het programma wil het kabinet in overleg met uw Kamer bekijken welke modaliteiten gevonden kunnen worden om de overige informatie te geven die uw Kamer wenst. Dat betreft ook informatie over de gesteunde groepen. Het uitgangspunt is dat de beschikbare informatie openbaar wordt gemaakt waar dat kan en vertrouwelijk gewisseld wordt waar nodig.

Vraag 22

Staat een van de 23 groeperingen waaraan uitrusting geleverd is op een internationale terroristenlijst of heeft een van de groeperingen daar enig moment op gestaan?

Antwoord 22

Er zijn 22 groepen gesteund. Geen van deze groepen heeft op enig moment op een internationale terroristenlijst gestaan.

Vraag 23

Zijn de personen met een Nederlandse nationaliteit die hebben gevochten voor een van de 23 groeperingen die door Nederland zijn uitgerust, strafbaar?

Antwoord 23

Mochten personen met de Nederlandse nationaliteit betrokken zijn geweest bij deze groepen in het jihadistisch strijdgebied in Syrië of Noord-Irak, dan is het aan het Openbaar Ministerie en uiteindelijk de rechter om te bepalen of en welke strafbare feiten zij daar hebben gepleegd.

Vraag 24

Kunt u vraag 32 van de feitelijke vragen van de vaste Commissie voor Defensie over het jaarverslag van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) 2017 precies en afzonderlijk beantwoorden, aangezien dat in de beantwoording niet is gedaan (de vraag luidt: «Zijn er aanwijzingen voor directe dan wel indirecte steun van Turkije aan ISIS, Tahrir al-Sham of andere jihadistische organisaties in Syrië? Zo ja, welke? Zo nee, bent u bereid tot onderzoek?»)?³

Antwoord 24

Turkije is een belangrijke partner in de strijd tegen ISIS, waaronder als lid van de anti-ISIS coalitie en het *Global Counterterrorism Forum*. Turkije heeft zelf geleden onder terreur van ISIS, denk hierbij aan de aanslagen met vele doden en gewonden. Het kan niet worden uitgesloten, mede vanwege het diffuse beeld aan de Turkse grens en de diverse strijdgroepen die daar actief zijn, dat vanuit Turks grondgebied steun wordt verleend aan verschillende organisaties en daaraan gelieerde individuen. Turkije levert versterkte

³ Beantwoording vragen commissie over het jaarverslag van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) 2017 (Kamerstuk 29 924, nr. 168)

inspanningen door op te treden tegen aanwezige IS-kopstukken in Turkije en door de grens met Syrië strenger te controleren. Dit zal onderwerp van gesprek blijven tussen Turkije en Nederland.

Vraag 25

Is er op enig moment intern of extern advies gevraagd en/of gekregen over de leveranties aan gewapende groepen in Syrië? Kunt u aangeven welke adviezen er zijn en die aan de Kamer doen toekomen?

Antwoord 25

In december 2014 vond er een zogenoemde *fact finding*-missie plaats waarin de wenselijkheid, mogelijkheid en randvoorwaarden in kaart zijn gebracht. Daarbij is ook intern volkenrechtelijk advies ingewonnen. Uw kamer is per brief geïnformeerd over de uitkomsten van deze missie (brief van 7 april 2015, Kamerstuk 27 925, nr. 534.). De extern volkenrechtelijk adviseur (EVA) bracht op 17 juni 2013 op eigen initiatief advies uit over «Wapenleveranties Syrië». In dit advies geeft de EVA in bredere zin zijn volkenrechtelijke visie op steun aan de Syrische oppositie, waaronder in relatie tot het non-interventie beginsel. De zienswijze van de EVA op dit punt was bekend bij het ministerie.

Vraag 26

Welke andere leveranties zijn er gedaan door Nederland, vanuit Nederland of via Nederland aan gewapende groepen in Syrië? (Inclusief geld, uitrusting, wapens) Kunt u een precies overzicht geven van de goederen die door, uit of via Nederland naar strijdende groepen gegaan zijn en daarvan een lijst aan de Kamer doen toekomen?

Antwoord 26

Een overzicht met NLA-uitgaven is met uw Kamer per brief gedeeld op 17 mei jl, toen de laatste leveringen reeds waren gedaan. In aanloop naar het debat over het NLA-programma zal uw Kamer op vertrouwelijke basis een overzicht ontvangen waarin de leveringen en de groepen uitgesplitst worden.

Vraag 27

Kunt u deze vragen een voor een en binnen drie weken beantwoorden?

Antwoord 27

De vragen zijn zo snel mogelijk beantwoord.